

PYHÄN HENGEN, USKON JA SANAN SUHDE KASTEeseen

Apt 19:1-6

Helluntaiaatto III vk.

Saarna pappisvihkimyksessä

Lahdessa

(26.05.2012)

Teksti

"Apolloksen ollessa Korintissa Paavali vaelsi ylänköseutujen halki ja tuli Efesokseen. Hän tapasi siellä muutamia opetuslapsia ja kysyi heiltä: 'Saitteko Pyhän Hengen, kun tulitte uskoon?' 'Emme me ole kuulleetkaan mistään Pyhästä Hengestä', nämä vastasivat. 'Millä kasteella teidät sitten on kastettu?' kysyi Paavali. He vastasivat: 'Johanneksen kasteella.' Silloin Paavali sanoi: 'Johannes tosin kastoi vedellä parannukseen, mutta hän kehotti ihmisiä uskomaan toiseen, joka oli tuleva hänen jälkeensä, Jeesukseen.' Tämän kuultuaan he ottivat kasteen Herran Jeesuksen nimeen, ja kun Paavali pani kätensä heidän päälleen, Pyhä Henki tuli heihin ja he puhuivat kielillä ja profetoivat. Heitä oli arviolta kaksitoista miestä." (Apt 19:1-6.)

JOHDANTO

- a. Kristuksessa rakas juhlakansa, tässä messussa vihitään viisi nuorta miestä pastoriksi. Heillä on takana tarvittavat teologiset opinnot, vaikkakin osalla opinnot vielä jatkuvat. Varsinaisten korkeakouluopintojen jälkeen heillä oli pastoraalitentti konsistorin edessä ja sen läpäistyään vielä muutaman päivän ns. ordinaatiokoulutus.
- b. Vihkimyksensä jälkeen heidät asetetaan sananpalvelijan virkaan siinä seurakunnassa, jolta kullekin on työkutsu eli vokaatio tullut. Sananpalvelijan virka on nimenomaan Jumalan sanan ja Pyhien sakramenttien hoitamisen virka. Seurakunnan paimen vastaa sekä Jumalan että ihmisten edessä siitä, että seurakunnassa evankeliumi puhtaasti julistetaan ja sakramentit oikein toimitetaan.
- c. Helluntaijuhlan aattopäivän tekstin johdattelemina tarkastelemme tässä saarnassa ensin Pyhän Hengen ja kasteen välistä suhdetta, toiseksi uskon ja kasteen välistä suhdetta ja kolmanneksi Jumalan sanan ja kasteen välistä suhdetta. – Ja nyt matkaan tutkistelemaan tekstiämme.

1. PYHÄN HENGEN JA KASTEEN VÄLINEN SUHDE

Ensimmäisenä tarkastelemme siis *Pyhän Hengen ja kasteen* välistä suhdetta.

Tekstiämme edeltäneessä luvussa Apt 18 kerrotaan Aleksandriasta Egyptistä kotoisin olevasta juutalaisesta Apolloksesta, joka oli muuttanut Efesokseen. Hänestä Luukas sanoo, että hän oli puhetaitoinen mies ja väkevä raamatuissa. Hän puhui palavana hengessä (pienellä h:lla eli innokkaasti) ja opetti tarkoin Jeesuksesta, mutta tunsikin ainoastaan Johanneksen kasteen. Toisin sanoen Apollos tunsikin kyllä hyvin Vanhan testamentin kirjoitukset ja niiden ennustukset tulevasta Messiaasta, mutta hänen tietonsa niiden täyttymyksestä olivat eräiltä tärkeiltä osin puutteelliset (Apt 18:24-25).

Ilmeisesti Apolloksen työn jäljiltä Efesoksessa oli tusinan verran ”uskovia” miehiä, lisäksi varmaan myös heidän perheensä. Paavali tapasi miehet ja havaitsi samalla heissä sellaista, mikä ratkaisevasti erotti heidät uuden liiton kristityistä. Heillä oli kaikki eikä kuitenkaan mitään. He edustivat vanhan liiton jatkumoa uuden liiton aikana. Millä tavalla Paavali nyt johti nuo miehet pelastuksen osallisuuteen?

Paavali teki heille kaksi kysymystä, ensin: ”*Saitteko Pyhän Hengen, kun tulitte uskoon?*” Usko on nimittäin Paavalin mukaan Pyhän Hengen lahja. Miehet vastasivat: ”*Emme ole edes kuulleet, että Pyhää Henkeä on olemassakaan.*” Toiseksi Paavali kysyi: ”*Millä kasteella teidät sitten on kastettu?*”. Miehet vastasivat: ”*Johanneksen kasteella.*” Silloin Paavali selitti heille, että sen, mitä heiltä puuttui, he saavat kristillisessä kasteessa. Tämän jälkeen Paavali kastoi heidät ”*Herran Jeesuksen nimeen*” pannen kätensä heidän päälleen, ja he saivat Pyhän Hengen.

Tekstinämme oleva Efesoksen tapaus todistaa vastaansanomattomasti, että Pyhä Henki on kasteen lahja. Siksi Raamatussa kutsutaankin Pyhän Hengen saamista myös Pyhällä Hengellä kastamiseksi, ikään kuin Pyhä Henki olisi nestettä, vaikka hänhän on Isän ja Pojan tavoin persoona.

Paavalin mukaan Pyhä Henki kristityssä on lisäksi omistajan sinetti, josta Herra tuntee omansa (Rm 8:9). Samalla Pyhä Henki on kristitylle itselleen Jumalan antama vakuus / pantti / käsiraha / ennakko siitä, että hän perii koko taivaan. (Ef 1:13-14.)

Koska Pyhä Henki saadaan kasteessa (Ks. myös Apt 2:38), siksi kaste on pelastukseen välttämätön, kuten Jeesus sanoo Mk:n evankeliumissa: ”Joka uskoo ja *kastetaan*, pelastuu...” (Mk 16:16).

Ilman Pyhää Henkeä ihminen on hengellisesti kuollut ja pelastuksesta osaton, olkoon hänellä kristillistä tietoa ja Raamatun ulkonaista osaamista miten paljon tahansa.

2. USKON JA KASTEEN VÄLINEN SUHDE

Toisena tarkastelemme *uskon ja kasteen* välistä suhdetta.

Apolloksen opetuslasten ongelmana Efesoksessa ei ollut vain tietämättömyys ja osattomuus Pyhästä Hengestä. Myös heidän uskonsa oli ongelmallista.

He olivat saaneet Apollokselta opetusta VT:n Messias-lupauksista ja Jeesuksesta kyseisten lupauksen täyttymyksenä. He halusivat seurata Kristusta, mutta Apollos ei osannut neuvoa heille tietä Kristuksen luo. Hän ei tuntenut kristillistä kastetta, jossa päästään Kristuksen yhteyteen, synnyttään Jumalan lapseksi, saadaan Pyhä Henki ja hänessä myös elävä usko Kristukseen. Heillä oli vasta inhimillistä tietoa Kristuksesta, ei elävää yhteyttä häneen.

Uskokin on kasteen tavoin Jumalan teko. Usko 'tulee, se 'annetaan', se 'syntyy' (Gl 3:23). Jumala antaa uskon Kristuksen sanan kuulemisen kautta kasteessa (Gl 3:26-27). Usko ei ole ihmisen oma ominaisuus tai tuote, vaan lahja, jonka Pyhä Henki tuo taivaasta. Sen tähden Raamattu kutsuu kristillistä uskoa myös nimellä '*Jumalan Pojan usko*' (Gl 2:20) ja '*Jeesuksen usko*' (Ilm 14:12). Usko on Jeesuksen antamaa.

Augsburgin tunnustuksessa Luterilaisissa tunnustuskirjoissa sanotaan pelastavan uskon saamisesta mm. seuraavasti: "Jotta saisimme tämän uskon, on asetettu evankeliumin opettamisen ja sakramenttien jakamisen virka. Sanaa ja sakramenteja välineinä käyttäen lahjoitetaan Pyhä Henki,

joka niissä, jotka kuulevat evankeliumin, vaikuttaa uskon missä ja milloin Jumala hyväksi näkee." (CA, V,1-2). Tässä korostetaan Jumalan yksinvaikuttavuutta ja armonvälineitä uskon saamisessa.

Kyseistä Tunnustuskirjojen kohtaa kuulee silloin tällöin käytettävän perusteluna sille, että emme voi tietää, miten ja milloin usko ja Pyhä Henki saadaan. Kyseistä kohtaa ei kuitenkaan ole tarkoitettu käytettäväksi niitä Raamatun kohtia vastaan, joissa Jumala on ilmoittanut, miten ihminen pääsee Pyhästä Hengestä ja uskosta osalliseksi.

Ilmaisulla "missä ja milloin Jumala hyväksi näkee" tarkoitetaan sitä, että sana ja sakramentit eivät ole mitään automaatteja. Vain Jumala tuntee ihmissydämet ja pystyy erehtymättömästi näkemään missä ja milloin Pyhä Henki on saanut sanan kautta vaikuttaa oikean pelastuksen halun, niin että Jumala voi tulla ihmisen sisimpään ja tuoda sinne myös uskon lahjan. Tällaista erehtymätöntä näkemisen kykyä ei ole kastajalla enempää kuin kastettavalla itselläänkään.

Pyhästä Hengestä osalliseksi päässeen usko ei ole enää vain pelastuksen nälkää ja janoa, halua pelastua. Se on enemmän, se on "vanhurskautta ja rauhaa ja iloa Pyhässä Hengessä" (Rm 14:17). Uskon lahjan saanut voi Jeesuksen parantaman sokeana syntyneen miehen tavoin sanoa: "minä, joka olin sokea, nyt näen" (Jh 9:25).

3. JUMALAN SANAN JA KASTEEN VÄLINEN SUHDE

Kolmantena ja viimeisenä tarkastelemme Jumalan *sanan ja kasteen* välistä suhdetta.

Aina pietismin Suomeen rantautumisesta saakka kirkossamme on käyty kiistaa siitä, onko Jumalan lapseksi syntymisen välineitä yksi vai kaksi. Toisin sanoen voiko ihminen saada Pyhän Hengen ja uskon eli pelastua myös pelkän sanan kautta ilman kastetta? Seuraavassa yritän vastata tähän kysymykseen, joskin perustelut jäävät yhden saarnan puitteissa varsin rajallisiksi; niihin voitte tutustua kotonanne kastekirjojeni välityksellä. (Olen kirjoittanut kasteesta kuusi julkaisua, yhteensä runsaat 1500 sivua.)

3.1. Sanan ja veden yhteys kasteessa

Ensiksikin kyseinen erimielisyys johtuu ainakin osaksi siitä, ettei oteta huomioon riittävästi sanan ja veden yhteyttä kasteessa.

Sakramentit ovat aina *sidoksissa sanaan*. Sakramentit ovat yksi Jumalan sanan julistamisen muoto. Sakramentit ovat armonvälineitä nimenomaan sanan voimasta. Luther sanoo Vähässä katekismuksessaan: "Vesi on ilman Jumalan sanaa (kasteen asetussanoja) pelkkää vettä eikä kaste. Mutta Jumalan sanaan yhdistettynä se on kaste, se on armonikas elämän vesi ja uuden syntymisen peso Pyhässä Hengessä." Samoin on Ehtoollinen ilman Jumalan sanaa (Ehtoollisen asetussanoja) pelkkää leipää ja viiniä eikä mikään Ehtoollinen, Kristuksen ruumis ja veri.

Raamatun mukaan *koko pelastus* (ts. syntien anteeksiantamus, Apt 2:38, ja vanhurskauttamien, 1 Kr 6:11; Gl 3:26-27; Tt 3:4-7, uudestisyntyminen, Pyhän Hengen, Jh 3:5; Tt 3:5; Apt 2:38, ja uskon saaminen, Gl 3:24-27, sekä Kristuksen ruumiin jäseneksi pääseminen, Rm 6:3-5; 1 Kr 12:13) tapahtuu uskon kautta *Jumalan sanaan*. Silti kaiken tämän tapahtumisen *paikka* on *kaste*. Kaste on – Ehtoollisen tavoin – inkarnoitunut, aineellisen muodon ottanut Jumalan Sana eli syvimmältään Kristus itse.

Kasteen lahjan suuruuden voi uskoa vain Jumalan sanan perusteella. Pelkälle ihmisviisaudelle se on mahdotonta. Myönnän itsekin, että ihmisen saattaminen pelastuksen yhteyteen olisi minusta paljon hienompaa, jos Jeesus olisi asettanut kasteen sijaan pelastuksen välineeksi jotakin sellaista, että ihmiset ihaillen ja hurraten sanoisivat toisilleen: Täytyy noiden pappien olla todella lukeneita miehiä, lähes neroja, kun osaavat tuollaista tehdä. Mutta ei, vain tilkka puhdasta vettä, samaa, jolla astioita pestään ja lattiaa kuurataan plus veteen liittyvä Jumalan sanan lupaus, jonka mukaan kaste sisältää kaikki pelastuksen aarteet! Kasteesta saa kunnian yksin Jumala ja syntinen ihminen pelastuksen.

Olin 5-vuotias, kun pikkusiskoni kastettiin. Kastetoimituksen jälkeen olin sanonut: ”Kun pappi pesi vauvan päältä, Jeesus pesi vauvan sisältä.” Kun minulta oli kysytty, että mistä sinä sen tiedät, olin vastannut: ”Minä näin, että Jeesus pesi vauvan sisältä.” – Totta vai mielikuvitusta? Sitä minä en enää muista.

Sana on myös kasteen selitystä. Sana opettaa, mitä kolmiyhteinen Jumala on kasteessa antanut ja mitä kasteessa on tapahtunut. Sana kutsuu kastettua jokapäiväiseen parannukseen ja osoittaa, missä olemme Jumalan tahtoa rikkoneet. Sanan kautta Jumalan Henki syventää lapsuuden uskoamme.

Sanan kautta Jumala kutsuu myös niitä, jotka ovat luopuneet kasteessa saamastaan uskosta, takaisin Kristuksen yhteyteen. Rippi ja Herran pyhä ehtoollinen ovat ne välineet, joita Pyhä Henki käyttää johdattaessaan parannukseen nöyrytvän tuhlaajalapsen takaisin kotiin elämään jälleen niistä lahjoista, jotka Jumala oli hänelle kasteessa antanut.

Jos Jumala haluaa pelastaa jonkun ilman kastetta pelkän sanan kautta, varmaan hän voi sen tehdä, jos hän niin tahtoo, mutta meillä ei ole siitä hänen lupaustaan. Matteuksessa olevassa lähetyksessä Kristus on velvoittanut meidät tekemään opetuslapsia kastamalla ja opettamalla, ei pelkästään opettamalla (Mt 28:16-20; Mk 16:15-16). Pelastus edellyttää kastetta.

3.2. Philipp Jakob Spenerin kaksi pelastuksen tietä

Toiseksi, pietismin isänä tunnettu saksalainen Philipp Jakob Spener irrotti pelastuksen kasteesta ja toi luterilaiseen kirkkoon kahden pelastuksen tien teologian.

Spener ja yleensä vanhapietismi omaksui maltillisessa muodossa reformoitujen teologioiden tavan *erottaa toisistaan kaste ja uudestisyntyminen*. Spenerille kaste on efektiivinen / vaikuttava armonväline vain pienissä lapsissa, jotka eivät vielä kykene sanaa ymmärtämään. Hänen mukaansa kastamaton aikuinen uudestisyntyy ja pelastuu sanan kautta ennen kastetta. Kaste on tällöin vain jo tapahtuneen pelastuksen sinetti, jolla ei ole varsinaista teologis-hengellistä sisältöä. Tähän ansaan ovat menneet, eivät vain pietistit, vaan myös monet muut sekä meidän kirkossamme että sen ulkopuolella olevissa luterilaisissa kirkkoissa aina missourisynodilaista Francis Pieperiä myöten.

Ruotsi-Suomen luterilaisen kirkon käsikirjaan otettiin v. 1693/94 kristinuskoon kääntyviä aikuisia varten oma kastekaava. Aikuisten kaava seurasi Speeneriä. Kyseisen kaavan mukaan kastettavan piti itsensä lukea kastetilaisuudessa ääneen Apostolinen uskontunnustus ja niin tunnustaa uskonsa ennen kastetta. Tällöin kirkkomme teki – tiedostaen tai tiedostamattaan – varsin merkittävän ja kauaskantoisen irtioton vanhan kirkon ja Lutherin kasteteologiasta. Nimittäin siitä saakka on aikuiskasteelle kirkossamme ollut luonteenomaista, että siinä edellytetään kastettavalta ennen kastetta omakohtaisen uskon tunnustamista Apostolisen uskontunnustuksen sanoin. Vaikka nykyisen kirkossamme voimassa olevan aikuisten kastekaavan mukaan uskontunnustuksen lausuvat kaikki mukana olijat yhdessä kastettavan kanssa, se ei poista itse ongelmaa.

Baptistisella puolella katsotaankin, että tämän päivän Suomen luterilaisella kirkolla on sisällöllisesti ”kaksi kastetta”: a) kaste lähetystilanteessa ja b) lapsikaste kristikunnan keskellä. Valitettavasti he ovat oikeassa, sillä luterilaisessa kirkossamme tällä vuosisadalla ilmestyneet kastetta käsittelevät kirjat opettavat laidastaan kahta kastetta. Toisin sanoen ne edellyttävät lähetyskentällä aikuiskasteen ollessa kysymyksessä kastettavilta uskontunnustusta ja pelastusta ennen kastetta. Syntyneeseen tilanteeseen ovat eittämättä ainakin osasyynä vanhan kirkon ja Lutherin näkemyksestä poikkeavat kirkkomme kastekaavat.

Suomessa luterilaisen kirkkomme teologit väittävät tänään varsin yleisesti, että kristillinen kirkko on aina vanhan kirkon ajoista saakka edellyttänyt kastettavilta *aikuisilta* Apostolista uskontunnustusta ja sen mukaista uskoa kasteen yhteydessä ja sen edellytyksenä. Väite ei yksinkertaisesti pidä paikkaansa. Sen kumoo mm. jakamattoman vanhan kirkon ajalta peräisin oleva – luultavasti Hippolytoksen (170–236) kirjoittama – ns. *Apostolinen Traditio*.

3.3. Raamattu ja Luterilaiset tunnustuskirjat

Kolmanneksi ja ennen muuta kysymme: mitä asiasta sanovat Raamattu ja kirkkomme Tunnustuskirjat?

Raamattu puhuu uudestisyntymisestä (1) kasteessa (esim. Jh 3:5; Tt 3:5; 1Pt 3:21), (2) sanan kautta (esim. 1Kr 4:15; 1Pt 1:23; Jk 1:18) ja (3) mainitsematta kastetta tai sanaa eli uudestisyntymisen välinettä lainkaan (esim. Jh 1:12–13; Flm 10; 1Pt 1:3). Oli puhetapa mikä tahansa, Raamatussa uudestisyntyminen näyttää viittaavan eittämättä *aina kasteeseen* tai edellyttävän sen. Tästä on vain yksi poikkeus Mt 19:28:ssa, jossa Jeesus puhuu aikojen lopulla tapahtuvasta ylösnousemuksesta iankaikkiseen elämään uudestisyntymisenä.

Mitä taas *Tunnustuskirjoihin* tulee, pietismi on syntynyt vasta Tunnustuskirjojemme kokoamisen jälkeen (Yksimielisyyden kirja v. 1580) ja Upsalan kokouksen päätös v. 1593). Spener eli 1635–1705. Sen tähden Tunnustuskirjamme eivät tiedä vastustaa efektiivisesti pelastumista sanan kautta ennen kastetta eli kasteesta irrotettuna.

Missään tapauksessa Raamattu enempää kuin Luther tai Luterilaiset tunnustuskirjatkaan eivät aseta kasteen saamisen edellytykseksi kenellekään missään iässä tai tilanteessa pelastetun uskoa eikä sen tunnustamista. Luterilaisen kirkkomme kaksi pelastuksen tietä on kirkkomme ja sen lähetysjärjestöjen teologinen virhe, mikäli ne lähetyskentillä aikuisia kastaessaan menettelevät mainitulla tavalla.

Aina siellä, missä kristillinen kirkko edellyttää kastettavalta syntien anteeksiuskomista ja uskonsa tunnustamista kasteen saamisen ehtona, se valjastaa kärryt hevosen eteen. Niin ei pidä menetellä koskaan, ei myöskään lähetyskentillä aikuisten ollessa kysymyksessä. Kasteen saamiseen riittää omantunnon herätys, halu saada synnit anteeksi, halu turvata Jeesukseen Vapahtajana ja Herrana ja halu saada kaste, jotta pelastuisi ja saisi kaikki sen antamat lahjat. Usko syntien anteeksiantamukseen ja pelastus ovat vasta kasteen ja siinä saadun Pyhän Hengen tuoma lahja.

PÄÄTÖS

1. *Kaste* on sekä pelastetuksi tulemisen että pelastettuna pysymisen väline. Kaste ei kuulu vain menneisyytemme, vaan myös nykyisyytemme ja tulevaisuuteemme. On kysymys kastetuista tai

kastamattomista, heille ei voida välittää pelastuksen evankeliumia puhumatta heille mitään kasteesta ja uskosta. Jeesus sanoo: ”Joka uskoo ja kastetaan, se pelastuu” (Mk 16:15), se on: pääsee taivaaseen, sillä alkukielessä sana ”pelastuu” on futuurissa, tulevaisuuteen osoittavassa aikamuodossa.

2. *Rakkaat papeiksi vihittävät nuoret miehet*, paimenvirassa Kolmiyhteinen pyhä Jumala on teidän varsinainen työnantajanne. Opetelkaa tuntemaan Hänen sanansa mahdollisimman hyvin. Kun niin teette ja siinä pysytte, Jumalan sana on vapauttava teidät ihmispelosta ja on tekevä teidät lujiksi ja rohkeiksi mutta samalla nöyriksi hoitamaan Jumalan luotuja ja Kristuksen kalliisti lunastamia ihmisiä taivaaseen.

Aamen.